

K r o n i k a

zaseben jubilej, temveč — lahko se reče — jubilej moderne srbske knjige sploh, najtopleje čestita!

Fran Albrecht.

Tri razstave naraščaja. Po močnem nastopu organizirane mlade umetnosti so v premoru razstavili v Jakopičevem paviljonu nekateri debutanti, katerih ne veže nikaka karakterna poteza na izrecno smer. Razstavili so v skupinah, ki so nastale slučajno, prišli so v domovino po kvalifikacijo svojega dela. Po naporih povojnih let, v katerih se je tudi pri nas izoblikovala mlada umetniška generacija, ne le kot nasprotje k dozoreli skupini impresionistov, temveč tudi kot nositeljica izraza sodobnosti, je potrebno, da preudarimo pomen, ki ga ima nastop naraščaja.

V jeseni (od 18. oktobra do 5. novembra 1925.) sta razstavila svoja dela arhitekt Dragotin Fatur in kipar Tine Kos. Arhitektura je v zadnjih desetletjih izvršila temeljno revizijo svojega ustvarjanja; radikalno je popravila inventar starih oblik in pričela misliti na potrebe sodobnega življenja. Spočetka je uporabljala geslo praktičnosti kot izgovor za primitivnost novih form, ki so se s časom razvile in s poglobitvijo postale temelj za novo stavbno estetiko. Iz resnične potrebe je nastala obsežna literatura, ki, upoštevajoč obširni kompleks današnjih življenskih zahtev, skuša dokazati absolutno lepoto novega stavbarstva. Nova arhitektura se je rodila in razvila v deželah, ki so prve dospеле do splošnih življenskih predpogojev zanj: v Angliji, v Ameriki, v Nemčiji. Naše dežele še danes povsem naravno stoje popolnoma izven te sfere; saj smo na Slovenskem že v prvi polovici preteklega stoletja doživeli svojo zadnjo samostojno stavbarsko epoho, vse poznejše je bilo z malimi izjemami zakasnelo provincijalno prevzemanje. Tako so Faturjevi medli odsevi neke svetovne moderne arhitekture ostali le poučen vzorec brez znakov veljavnega organizma. Drugi del njegovih načrtov hoče biti nacionalen; v to svrhu se poslužuje nekaterih historičnih oblik prav zunanje dekorativno. Kako je mogoč kompromis med modernim konstruktivističnim radikalizmom in neživo frazo arhitekturnega nacionalizma? Notranje nasprotje je takšno, da čutimo v teh začetniških delih, ki hočejo obveljati in reformirati, umetniško neiskrenost. Programatično neusmerjeni Faturjevi projekti kažejo povprečen talent, ki formalno mnogokrat ostaja na stopnji diletantizma ter pogosto zabrede v neokusnost. Kako naj bi torej njegovo poučevanje o arhitekturnem gibanju predstavilo novo stavbno umetnost? Kipar Tine Kos, že znan iz prejšnjih razstav, je pokazal nekaj novih del, ki izhajajo iz različnih miselnih sfer. Njegova narava išče preproste, čutne naloge, ker ji očitvidno literarni motivi, katerim ne more prikrojiti lastne oblike, ne prijajo več. V tej sferi ji je mogoče ustvariti vsaj povprečno zadovoljiva dela. Ekskurz v monumentalno plastiko se je Kosu popolnoma ponesrečil, ker shematizira, kjer bi moral utelesiti ritem. Končno je prispel na pot, ki vodi iz primitivnega vsrkavanja vplivov v razvoj skromnih lastnih moči.

Drugo razstavljalno skupino sta tvorila slikar Jaro Hilbert in kipar Vlado Štoviček (od 13. do 27. decembra 1925). Poslednji se dobro zaveda svojega duševnega formata in v splošnem ne skuša segati preko njega. Solidna Španielova šola mu je zapustila formalno zalogo, iz katere bo črpal bržčas še pravo dolgo. Mala dekorativna figura, primerna za umetno obrt, je Štovičkov najboljši izdelek. Pri količnejšem večjem formatu občutno manjka organske zveze, v portretu končno mu vse tehnično znanje ne pomaga preko

K r o n i k a

suhoparnega opisovanja. Tudi Hilbert je učenec Prage. A ne one moderne Prage, ki je v pravilnem spoznanju krenila za velikimi Francozi in danes že reprezentira poseben tip v novem zapadnem slikarstvu, temveč nerazumljivo pozen refleksiven epigon one prehodne dobe devetdesetih let, katero je duševno in tehnično reprezentiral Maks Pirner. Hilberta ni mogoče nazvati Pirnerjevega učenca, ker je mojstrov akademični pomen v delu mlajšega razkrojen do tehničnega diletantizma; a literarno mišljenje starca, ki je predolgo živel v moderni čas, tudi v njegovih platnih ustvarja med patetičnim motivom in izvedbo globoke prepade. Hilbertove postave so slabotno risane, njegov kolorizem je krut ali pa osladen; med figuro in okolico ni zveze in ideja izgleda, da se šele potom naslova vriva v podobo. V nekaterih samostojnih krajinah je Hilbert srečnejši, ker se svobodneje vdaja studiju narave in dosega delne uspehe. V portretu, ki je formalno sila zastarel, išče brez potrebe literarne demoničnosti ter postane neusmiljeno neokusen, ko hoče poživiti stari rekvizit alegorije. Baročna miselnost, ki je Hilbertu narekovala velike kompozicije, danes ne more več ustvariti umetniškega organizma. Ilustrativni, literarni element, ki je najmočnejši v njegovem delu, vnaprej tlači slikarsko svežino, ker izključuje neposredno ustvarjanje in zato povzroča mučno staromodnost.

Samostojno je razstavil kolekcijo svojih del Ante Trstenjak (od 6. do 19. januarja 1926). Poleg olja in grafike je zavzemal akvarel največji in najbolj posrečeni del razstave. Iz svojih potovanj po Franciji, Italiji in Češki ter iz svoje domovine je prinesel Trstenjak nebroj spominov, ki reprezentirajo lepo zbirko krajinskih motivov. Za njegova dela je značilen turističen pogled, krajina ostaja veduta, ki v najboljšem primeru dosega kvaliteto angleških akvarelnih amaterjev. Kopica ljubeznivosti, katere je razstavil Trstenjak, postane kmalu dolgočasna, ker ni osebno poglobljena, ker ne nudi temelja za razvoj. Njegova štajerska krajina ni prav nič močnejša, kot irrelevantni benečanski motivi. Tehnično pada Trstenjak v olju in grafiki pod običajno mejo razstavne sposobnosti. Njegov akvarel ima vse potrebne lastnosti, da ob priliki poživi kak potopis ali tujskoprometni prospekt, kar bo naši tovrstni literaturi v korist.

Naraščaj je zelo raznovrsten, je učenec mnogih šol in si je mnogo prizadeval; tudi žurnalistika si je v svesti svoje tradicionalne neodgovornosti marsikaj dovolila ob njegovem nastopu. Uspeh pa je klavern. Mladina brez revolucionarne moči, brez poguma za nova pota, ponižna še pod mero svojih zmožnosti je v splošnem žela le apatijo. Publika, ki je pred nekaj leti živahno debatirala po razstavah naših mladih umetnikov, se je sedaj morda vendar prepričala, da nova umetnost ni le modna izmišljotina, ampak da zahteva resnih umetnikov, v katerih utriplje sodobno življenje močnejše, kot se ga ljudstvo samo zaveda.

F. Mesesnel.

I N O Z E M S K I P R E G L E D

Književne nagrade na Francoskem l. 1925. Božiček prinese tam na zapadu marsikomu prijetno vezilo, zlasti po Francoski Akademiji, ki je nakazala letos 625 dotacij za krepost (številne rodbine i. p.), namreč 97 po 25.000 frankov, 19 po 10.000 frankov, ostale pa v nižjih zneskih.

Manjše so naklonitve za slovstvo. Prva njih je bila prisojena 54letnemu, vsestransko nadarjenemu, nedavno umrlemu generalu M a n g i n u, ki je že